

MIHAIL SADOVEANU (5 noiembrie 1880 - 19 octombrie 1961)

„Bunicii mei sunt strănepoții acelor oameni. Și această istorisire de acum trei sute de ani, din vremea când strămoșii erau încă dârji, am scris-o în liniștea unei prisăci, având în inima mea răsunetul durerii lor” (Neamul Șoimăreștilor - 1915)

Mihail Sadoveanu s-a născut la 5 noiembrie 1880, la Pașcani, ca fiu al avocatului Alexandru Sadoveanu și al Profirei Ursachi, fată de răzeși din Verșeni. Urmează școala primară în orașul natal (1887-1892) și gimnaziul Alecu Donici din Fălticeni (1892-1897), se înscrie apoi la Liceul Național din Iași (1897-1900). În 1901 s-a căsătorit cu Ecaterina Bîlu, cu care are 11 copii. A debutat în 1904 cu patru cărți: Povestiri, Șoimii, Dureri înăbușite, Crâșma lui Moș Precu, ceea ce l-a determinat pe Nicolae Iorga să numească anul 1904 anul Sadoveanu. A fost subșef de birou la Ministerul Justiției și Cultelor, inspector al cercurilor culturale, director al Teatrului Național din Iași (1910-1919). Cu câțiva ani înainte de Al Doilea Război Mondial se stabilește la București, căsătorindu-se cu Valeria Mitru (după moartea primei soții). A fost membru corespondent al Academiei Române, apoi, din 1921, membru activ (discursul de recepție a fost Poezia populară). A călătorit în Olanda, Germania, Turcia. A publicat aproape 100 de volume, desfășurând și o bogată activitate politică: membru al Prezidiului Marii Adunări Naționale, membru al Prezidiului Adunării Deputaților, a fost distins cu ordine și medalii și sărbătorit pe plan național la împlinirea vârstei de 80 de ani. A murit la 19 octombrie 1961 la București.

Perioada dintre cele două războaie mondiale reprezintă un moment de referință în evoluția prozei românești, atât prin lărgirea ariei tematice, prin cuprinderea de medii sociale mai variate, cât și prin diversificarea formelor de expresie epică, a modalităților narrative. În perioada la care ne referim, proza lui Mihail Sadoveanu, continuând într-un stil personal, impregnat de lirism, tradiția vechilor povestitori, a cronicarilor și a cărților de înțelepciune, coexistă cu realismul dur al lui Liviu Rebreanu, cu romanele în care Camil Petrescu și Hortensia Papadat Bengescu investighează profunzimea psihicului uman prin metode ale prozei europene moderne. Acești ani se caracterizează printr-o remarcabilă dezvoltare a romanului, care atinge în scurt timp un înalt nivel valoric, astfel încât ne sincronizăm cu literaturile vest-europene.

Se creează roman de analiză și roman de creație, roman realist obiectiv și roman liric și epopeic, de inspirație istorică și folclorică, roman psihologic, roman fantastic și roman al mediilor și caracterelor.

Alături de această specie se dezvoltă și nuvela, reportajul și apare proza originală a lui Urmuz,

deschizătoare de drumuri pentru literatura deceniilor următoare.

Mihail Sadoveanu este cel mai prolific prozator român, creator al unei opere monumentale, alcătuite din schițe, nuvele, povestiri, romane, ce alcătuiesc o amplă frescă socială și a condiției umane. A fost supranumit Ceahlăul prozei românești, considerat rapsod al vieții, istoriei, naturii, datinilor, obiceiurilor poporului român căruia îi dedică întreaga sa creație, amplă monografie a existenței neamului de-a lungul veacurilor, operă care demonstrează că o mare creație își are rădăcinile în realitățile naționale. Mihail Sadoveanu este pentru proza românească ceea ce este Mihai Eminescu pentru poezie.

Mihail Sadoveanu este un scriitor cu individualitate distinctă în literatura română și cea universală. Este un realist cu viziune romantică și un romantic care aduce detalii ca un realist, un contemplativ. El are realismul unui Balzac și melancolia unui romantic, precizează G. Călinescu. Prin longevitatea vârstei și a capacității de creație, acoperă trei epoci literare în care se întrepătrund toate curentele literare: sămănătorism, poporanism, realism, romantismul în prelungire.

Mihail Sadoveanu nu aparține niciunui dintre acestea, deși ele se regăsesc în vasta sa operă. Ca prozator al durerilor înăbușite este poporanist, prin elogiul tradițiilor, naturii, satului, este sămănătorist, prin evocarea trecutului foarte îndepărtat și al evului mediu, este romantic. Prin redarea exactă a realității vieții este realist. El evocă istoria poporului său, dându-i dimensiuni mitice, individualizând-o.

Este în primul rând un povestitor, iar povestirea capătă rezonanțe de poem sau baladă, păstrând accente de revoltă și un profund sentiment de nemulțumire, generat de nevoia de libertate. Originalitatea operei este dată de capacitatea scriitorului de a se contopi cu lumea evocată, astfel că un singur narator, autorul însuși, povestește viața din trecut și din prezent.

Ceea ce dă farmec povestirii este taina care se cere dezvăluită și la care cititorii ajung prin lecturi repetate, Sadoveanu fiind un scriitor de tip arhaic, atras de epopee, mitic și tragic.

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul veacului al XX-lea au fost marcate de ample mișcări țărănești, consecință a unui lung și amar proces de asuprire, sărăcire, batjocorire a țăranului exploatat sângeros de o anume parte a boierimii și ciocoimii lacome.

cu Gala Galaction

Aidoma predecesorilor și contemporanilor atașați de satul românesc, depozitar și creator al unei culturi populare, apărător al pământului strămoșesc de-a lungul mileniilor de istorie, Mihail Sadoveanu ilustrează tot chinul, suferința, revolta țăranului român în zguduitoare opere: Dureri înăbușite (1904), Vremuri de bejenie (1907), Crâșma lui Moș Precu (1904), O istorie de demult, La noi în Viișoara (1907), Bordeienii (1912), Hanu Ancuței (1928), Baltagul (1930), Un instigator. El surprinde retragerea țăranului din fața noului (pe care îl integrează obișnuinței și tradiției după o îndelungată cunoaștere), precum și sentimentul dezrădăcinării și alienării. Autorul descrie crizele și

pasiunile elementare (G. Călinescu), dramele dezechilibrului sufletesc, provocat de dezrădăcinare. Satul este văzut în procesul de pauperizare a țăranului, în sufletul căruia clocotește o ură înverșunată, care izbucnește în diferite forme de revoltă: unii iau calea codrului, alții se retrag în locuri izolate pentru a-și păstra integritatea, puțini își fac dreptate în mod spontan și violent.

Mihail Sadoveanu pătrunde adânc în sondarea psihicului omului pământului, punându-i în valoare bogăția sufletească, atașamentul față de glia lui străbună, respectul față de tradiție, pricepera în a produce tot ce este necesar traiului.

Mihail Sadoveanu este un creator de atmosferă sau, mai corect spus, a reușit să creeze în toată opera sa ceea ce s-a numit culoarea locului în diferite epoci istorice. Atmosfera există; măiestria constă în a o reda în toate detaliile semnificative și definitorii, așa cum este zugrăvită în opere precum: Floare ofilită, Însemnările lui Neculai Manea, Apa morților, Locul unde nu s-a întâmplat nimic, Câinele, Balta liniștii și Haia Sanis, care înfățișează viața târgurilor de provincie, cu platitudinea atmosferei dominate de o monotonie distrugătoare de elanuri și visuri, izvorâtă din rapacitatea unei lumi filistine și lacome, înrobite mentalităților de clasă, de origine, de profesiune.

Încercarea de a se salva, depășirea condiției se rezolvă tragic pentru personajele operelor care ilustrează această lume aflată sub tirania prejudecăților. Mihail Sadoveanu este creatorul romanului istoric românesc.

Evocarea istorică sadoveniană se întemeiază pe o largă informație, scriitorul explorând epopeea, istoria mediteraneană, hindusă, povestirea laică persană și arabă, balada și basmul românesc, cronicarii, scrierile lui Nicolae Iorga. El reconstituie epic istoria Moldovei din timpul lui Ștefan cel Mare până la Duca-Vodă, dezvoltată într-o temă unică, lupta pentru independență națională și dreptate socială.

Istoria Moldovei este reprezentată în trei etape: secolul al XV-lea (Ștefan cel Mare), secolul al XVII-lea (Ion-Vodă cel Viteaz), secolul al XVII-lea (Ștefan Tomșa, Vasile Lupu, Duca-Vodă). Romanele, care ilustrează aceste domnii cu toate evenimentele timpului, sunt: Frații Jderi (1935-1942), Șoimii (1904), Nicoară Potcoavă (1952), Neamul Șoimăreștilor (1915), Nunta domniței Ruxandra (1932) și Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă (1929). Un loc special îl ocupă romanul Creanga de aur, care redă epoca de început a neamului.

Sadoveanu vede istoria ca pe o scenă imensă în care se mișcă mari voievozi, comandanți de oști, într-un spațiu epopeic, legendar și mitic. Personajele desfășoară energii uriașe, dar se supun destinului și în final dispar.

Cercetătorii, cunoscătorii și cititorii operei acestui titan al prozei românești au constatat că nu există creație în care să nu fie prezentată natura, știut fiind faptul că Mihail Sadoveanu, colindând toată țara și cunoscând toate formele reliefului nostru, a zugrăvit tablouri de natură de uimitoare varietate.

A fost vânător și pescar amator, astfel că a devenit un profund cunoscător al fenomenelor naturale (aidoma personajelor sale) după mișcarea frunzelor, șuierul vântului, culoarea cerului, zborul păsărilor. A fost cunoscătorul florei și faunei autohtone, specifice tuturor zonelor. Dincolo de natura ca spațiu existențial intrinsec, apare o poezie a acesteia în volume ca Dumbrava minunată (1922), Țara de dincolo de negură (1926), Împărăția apelor (1928), Măria-sa puiul pădurii (1931), Noaptea de Sânziene (1934), Valea Frumoasei (1938), Ochi de urs (1938), Ostrovul Lupilor (1941) și Nada florilor (1951). Natura, condiția libertății, este feerică, magică, dătătoare de sentimentul înfrângerii efemerității prin vigoarea renașterii perpetue.

Numele lui Mihail Sadoveanu stă alături de nume celebre ale literaturii universale: Lev Tolstoi, A. S. Turgheniev, H. De Balzac, Thomas Mann și alte nume prestigioase, căci Mihail Sadoveanu a ridicat proza noastră la nivel valoric european. Este greu să selectezi capodoperele sadoveniene din copleșitoarea lui creație, căci fiecare volum este o izbândă. Subliniem că este mai sărac cel care n-a citit Baltagul, Frații Jderi, Hanu Ancuței, Creanga de aur, Țara de dincolo de negură, Noaptea de Sânziene, Neamul Șoimăreștilor, Ostrovul Lupilor, Locul unde nu s-a întâmplat nimic.

O mențiune specială merită să fie făcută referitoare la limba și stilul acestui vrăjitor al cuvântului, care curge lin, în alcătuirii de mare expresivitate, dulci, măiestrit îmbinate în fraze molcome, așa cum

vorbesc sutele de personaje care trăiesc în miile de pagini ce ne-au rămas ca zestre literară unică și inconfundabilă de la acest uriaș al literaturii.

FLOAREA NECȘOIU

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*